

UDK 811.112.2'373.7

811.163.42'373.7

Izvorni znanstveni članak

Prihvaćen za tisak 10. 5. 2026.

<https://doi.org/10.29162/jez.2026.9>

Manuela Karlak

Snježana Babić

Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku

Njemačka frazemska konstrukcija N_1 an N_1 i njezini prijevodni ekvivalenti u hrvatskom jeziku¹

Frazemske konstrukcije predstavljaju specifičnu i još nedovoljno istraženu potkategoriju frazeologizama (Ziem 2018). Definiraju se kao idiomatske kombinacije riječi koje se sastoje od leksičkoga sidra i varijabilnih mjesta, pri čemu im je značenje cjelovito, a struktura sintaktički stabilna. Glavni cilj ovoga rada koji proizlazi iz projekta PhraConRep kontrastivna je analiza njemačke nominalne reduplikacijske konstrukcije N_1 an N_1 te njezinih prijevodnih ekvivalenata u hrvatskom jeziku kako bi se utvrdila strukturna i semantička obilježja navedene frazemske konstrukcije u njemačkom i hrvatskom jeziku. Analiza korpusa (N=76), koji je u najvećoj mjeri ekstrahiran iz 48 književnih djela na njemačkom jeziku i njihovih hrvatskih prijevoda, pokazala je da su najčešće potvrđene realizacije njemačke frazemske konstrukcije N_1 an N_1 *Seite an Seite*, *Schulter an Schulter*, *Kopf an Kopf* i *Tür an Tür*, što je u skladu s ranijim istraživanjima. U najvećem broju slučajeva utvrđena je potpuna strukturno-semantička ekvivalencija, pri čemu se hrvatski ekvivalenti ostvaruju kao nominalne reduplikacije tipa N_1 prep. N_1 ili pak kao djelomični ekvivalenti koji zadržavaju strukturu frazemske konstrukcije, ali se prazna mjesta popunjavaju drugim vrstama riječi (X_1 prep. X_2). Analizirane konstrukcije pretežno su metonimijski motivirane i visoko idiomatične. Njihov je dominantni značenjski aspekt intenzivirajući. Istodobno je zabilježeno 11,82 % primjera bez metonimijske motiviranosti (npr. *Haus an Haus*, *Rücken an Rücken*), u kojima imenice zadržavaju doslovno značenje. Takvi

¹ Ovaj je članak nastao u okviru COST Akcije „PhraConRep – A Multilingual Repository of Phraseme Constructions in Central and Eastern European Languages“ (CA22115), uz potporu COST-a (European Cooperation in Science and Technology).

primjeri odražavaju kvantitativni ili kontinuativni aspekt te se ujedno lakše prevode zbog semantičke transparentnosti. Rezultati potvrđuju da veća semantička i leksička ograničenja povećavaju idiomatičnost, ali smanjuju produktivnost. Dok potpuna ekvivalencija pokazuje manju varijabilnost, primjeri djelomične ekvivalencije i opisni prijevodi u hrvatskome jeziku pokazuju veću produktivnost i semantičko proširenje, osobito prema aspektima mentalne, emocionalne i ideološke bliskosti, čime se konstrukcija potvrđuje kao semantički višeslojna.

Ključne riječi: frazemska konstrukcija, kontrastivna analiza, idiomatičnost, ekvivalencija

1. Uvod

Frazemske konstrukcije čine zanimljivu, ali još uvijek nedovoljno istraženu potkategoriju frazeologizama (Ziem 2018). Definiraju se kao „idiomatske kombinacije riječi koje se sastoje od određenih leksičkih elemenata (tzv. sidro konstrukcije) i određenog broja praznih mjesta“ (Karabalić i Schlund 2025: 176), a glavna su im obilježja sintaktička stabilnost i idiomatičnost. Frazemske konstrukcije posjeduju značenje kao cjelina, „pri čemu su određene pozicije u njihovoj sintaktičkoj strukturi leksički popunjene, dok druge pozicije predstavljaju mjesta koja je potrebno popuniti. Popunjavanje varijabilnih mjesta u načelu je slobodno i podliježe samo određenim morfosintaktičkim (moguće i semantičkim ili isključivo leksičkim) ograničenjima“ (Dobrovol'skij 2022: 227). U mnogim slučajevima sidro konstrukcije čine nepunoznačnice (npr. veznici ili čestice), dok se punoznačnice (imenice, pridjevi, prilozi i glagoli) pojavljuju kao varijabilne popune (Schlund i Pavlova 2024; Karabalić i Schlund 2025). Iako se frazemske konstrukcije pojavljuju u raznim stilovima i registrima, osobito su česte u razgovornom jeziku (Mellado Blanco, Mollica i Schafroth 2022), gdje ponajprije dolazi do izražaja njihova evaluativna funkcija (Karabalić i Schlund 2025), a što predstavlja izazov ne samo u pogledu njihova leksikografskog opisa nego i u smislu ovladavanja inim jezikom na razini bliskoj izvornom govorniku, što bez razumijevanja značenja frazemske konstrukcije kao cjeline i s tim povezane primjerene uporabe ne bi bilo moguće.

U fokusu ovoga rada, koji proizlazi iz projekta PhraConRep, nalazi se kontrastivna analiza njemačke nominalne reduplikacije s prijedlogom „an“ te njezinih prijevodnih ekvivalenata u hrvatskom jeziku. Njemačka frazemska konstrukcija N_i an N_j iznimno je produktivna (usp. Ziem 2018), pri čemu N_i označava redupliciranu imenicu u jednini. U cilju utvrđivanja strukturnih i semantičkih razlika navedene frazemske konstrukcije i njezinih prijevodnih ekvivalenata u hrvatskom jeziku, provedena je kontrastivna analiza korpusa kojom će se u prvom redu istražiti najčešći prijevodni ekvivalenti te odrediti u kojoj su mjeri oni metonimijski motivirani uzimajući u obzir i različita značenja koja pritom mogu izražavati u pojedinom jeziku.

2. Teorijske spoznaje o frazemskim konstrukcijama

Đurčo (2024) ističe da je pojačani interes za frazemske konstrukcije povezan s razvojem konstrukcijske gramatike krajem 1990-ih godina koja polazi od integriranog shvaćanja jezičnih jedinica kao parova oblika i značenja, čime je otvoren prostor za sustavnije proučavanje jezičnih obrazaca koji objedinjuju leksička i sintaktička svojstva. Iz pojačanog zanimanja za istraživanje frazemskih konstrukcija proizlazi i njihova terminološka raznolikost. Primjerice, u anglofonom lingvističkom diskursu u okviru konstrukcijske gramatike za taj su se fenomen ustalili različiti nazivi, poput *lexical open idioms* i *formal idioms* (Fillmore, Kay i O'Connor 1988), *schematic idioms* (Croft i Cruse 2004), *idiomatic constructions* (Kay i Fillmore 1999), *partially lexically filled phrasal patterns* (Goldberg 2005), *constructional idioms* (Taylor 2014) i dr. U germanofonoj lingvističkoj literaturi frazeologizirane su se strukture ponajprije istraživale u okviru frazeologije te su označavane terminima kao što su *Modellbildungen* (Häusermann 1977; Burger 2015), *Phraseoschablonen* (Fleischer 1997), *Phrasem-Konstruktionen* (Dobrovol'skij 2011), *semi-schematische Konstruktionen* (Mellado Blanco 2022, 2023) i dr. U hrvatskoj frazeologiji koristi se i naziv *frazeosheme* (Menac 2007) za navedene jezične obrasce koji imaju stabilnu strukturu i nestabilan sastav. U skladu s Ilić, Papištom i Vujčićem (2024) termin „frazemska konstrukcija“, koji uvodi Dobrovol'skij (2011), nastoji obuhvatiti njihov dvostruki status jer je riječ o konstrukcijama koje u cjelini imaju leksičko značenje, pri čemu su određena mjesta u njihovoj sintaktičkoj strukturi leksički popunjena, dok druga predstavljaju slobodna mjesta koja se moraju popuniti. Dvostruki se status stoga ponajprije očituje u činjenici što s jedne strane raspolažu djelomično kompleksnom i stabilnom sintaktičkom strukturom koja beziznimno omogućuje slobodno popunjavanje leksičkih mjesta (Ilić, Papišta i Vujčić 2024: 185). Ta činjenica govori u prilog konstrukcijskoj naravi ovih jezičnih fenomena koji se nalaze na sjecištu leksika i sintakse, budući da značenje pojedine frazemske konstrukcije ponajprije proizlazi upravo iz fiksne formalne – sintaktičke – strukture koja je u interakciji s leksičkim elementima (usp. Mellado Blanco, Mollica i Schaforth 2022; Ilić, Papišta i Vujčić 2024).

Značenje je frazemskih konstrukcija u pravilu idiomatično, što upućuje na to da se ne može izvesti iz pojedinačnih leksičkih i gramatičkih elemenata i njihovih međusobnih sintaktičkih odnosa. Slično tomu Menac (2007) ukazuje na činjenicu da se s obzirom na značenje s jedne strane, sama strukturna shema frazeologizirala i ima svoje specifično okvirno značenje, a s druge strane, sastavnice se nisu desemantizirale (npr. *čovjek je čovjek*, *strah je strah*, *istina je istina*, *glupost nad glupostima*, *lopov nad lopovima*, *od sela do sela*, *od vrata do vrata* i dr.). Pri određivanju značenja frazema pa tako i frazemskih konstrukcija na kognitivnoj osnovi, potrebno je uzeti u obzir sljedeće čimbenike: kognitivne mehanizme poput konceptualne metafore i metonimije, jezično znanje te znanje o svijetu (usp. Omazić 2008: 72).

Iako su granice između frazemskih konstrukcija i frazema prilično fluidne, frazemske konstrukcije odlikuje visoka razina produktivnosti jer omogućuju širok spektar različitih popuna praznih mjesta. Prema Ziemu (2018) postoje i različiti stupnjevi semantičke idiomatičnosti koji ovise o učestalosti frazemske konstrukcije, odnosno o broju njezinih nominalnih reduplikacijskih elemenata. Nasuprot tomu, frazemi pokazuju niži stupanj produktivnosti budući da je njihova varijacija svedena na ograničen broj nerijetko sinonimnih elemenata koji popunjavaju prazna mjesta (Schlund i Pavlova 2024).

Može li pojedini jezični obrazac biti kategoriziran kao frazemska konstrukcija ovisi o tome zadovoljava li sljedeće kriterije: a) *produktivnost u pogledu popuna* (engl. *fillers*): na raspolaganju je velik broj različitih popuna; b) *idiomatičnost* (ili *nekompozicionalnost*): značenje se ne može kompozicionalno izvesti jednostavnim „zbrajanjem“ semantičkih i gramatičkih značenja njegovih sastavnih dijelova; c) *strukturna idiosinkratičnost*: u strukturi frazemske konstrukcije prisutni su elementi koji nisu predvidivi općim pravilima jezika, poput prozodijskih obilježja, reduplikacije i sl.; d) *nesumativnost*: pri određivanju značenja i funkcije frazemske konstrukcije relevantne su ne samo semantičke nego i pragmatičke kategorije, i d) *semantika riječi-sidra*: riječi-sidra u pravilu pripadaju nepunoznačnicama, a ne punoznačnicama, premda se redovito pojavljuju i punoznačnice (Schlund i Pavlova 2024: 41).

2.1. Odnos ekvivalencije frazemskih konstrukcija

Iz svega navedenog proizlazi da razumijevanje, a potom i prevođenje frazemskih konstrukcija na druge ciljne jezike zahtijeva iznimno visoku razinu komunikacijske jezične kompetencije prevoditelja i drugih korisnika jezika. U okviru navedenog PhraConRep projekta među ostalim se nastoje utvrditi i analizirati prijevodni ekvivalenti više od 300 njemačkih frazemskih konstrukcija u 15 ciljnih jezika. Pritom se u kontrastivnoj analizi frazemskih konstrukcija polazi od odnosa ekvivalencije koji obuhvaća stupanj strukturnog i semantičkog preklapanja frazemske konstrukcije u izvornom i ciljnom jeziku, pri čemu ono može biti potpuno, djelomično ili nulto. Pavlova (2020) ističe da je kod *potpune ekvivalencije* (njem. *Volläquivalenz*) riječ o istoj ilokuciji, jednakoj stilističkoj razini, usporedivom stupnju slobode pri popunjavanju, usporedivoj mogućnosti kombiniranja s kontekstom te sličnoj sintaktičkoj poziciji u rečenici u izvornom i ciljnom jeziku. Nadalje, o *djelomičnoj ekvivalenciji* (njem. *Teiläquivalenz*) može se govoriti kada najmanje jedno obilježje frazemske konstrukcije u izvornome jeziku i ciljnom jeziku nije identično, primjerice ako se razlikuje stupanj slobode pri popunjavanju praznih mjesta u izvorniku i prijevodu. Drugim riječima, kod potpune ekvivalencije očuvani su oblik i značenje, dok kod djelomične ekvivalencije dolazi do varijacija u obliku, slikovitosti, metaforičnosti, konotacijama i uvriježenosti (usp. Dobrovol'skij i Piirainen 2005). *Nulta ekvivalen-*

cija (njem. *Nulläquivalenz*) pak nastupa kada je prijevod ostvaren primjerice nekim drugim sredstvima ili alternativnim konstrukcijama umjesto frazemskim (Pavlova 2020).

2.2. Njemačka frazemska konstrukcija N_i an N_j

Navedena frazemska konstrukcija ubraja se u nominalne reduplikacijske strukture. Njezino glavno strukturno obilježje jest da prazna mjesta (N) popunjava identična imenica u jednini koja ima nulti član (njem. *Nullartikel*) (usp. Dobrovol'skij i Mellado Blanco 2021). Ukupno značenje frazemske konstrukcije proizlazi iz kombinacije leksičkoga značenja redupliciranog elementa i shematskoga značenja same strukture (Ziem 2018). Za navedenu frazemsku konstrukciju Ziem (2018) u svom istraživanju navodi tri podjednako karakteristična aspekta značenja: intenzivirajuće, kvantificirajuće i kontinuativno. Pritom je intenzivirajući aspekt značenja karakterističan za idiomatične konstrukcije koje su motivirane apstraktnim značenjem reduplikacijske strukture te koje su uz to iznimno produktivne, poput *Seite an Seite*, *Kopf an Kopf*, *Tür an Tür*, *Schulter an Schulter*, dok je kvantificirajući i kontinuativni aspekt značenja evidentan kod frazemskih konstrukcija čiji je stupanj idiomatičnosti manji.

2.2.1. Njemačka frazemska konstrukcija N_i an N_j u okviru repozitorija PhraConRep projekta

Ova frazemska konstrukcija čini dio korpusa repozitorija COST-projekta PhraConRep². Svaka je frazemska konstrukcija opisana kroz različite kategorije/tagove: funkciju, značenje, primjere za lemu, morfologiju, semantičke restrikcije, sintaksu, stil i prozodiju.

Cilj je COST-projekta stvoriti višejezični repozitorij frazemskih konstrukcija, pri čemu je polazni jezik njemački, te pridružiti im prijevodne ekvivalente koji se mogu pronaći na različitim korpusnim platformama, npr. Sketch engine³, te u rječnicima kao što je DWDS⁴ i u brojnim književnim djelima. Svakom citatu na njemačkom jeziku u kojemu se pojavljuje određena frazemska konstrukcija pridružuje se hrvatski prijevodni ekvivalent.

Kao što je ranije spomenuto, frazemske se konstrukcije u okviru repozitorija opisuju u nekoliko kategorija, a za ovaj su rad relevantne sljedeće kategorije: funkcija,

² Riječ je o višejezičnom repozitoriju frazemskih konstrukcija u jezicima srednje i istočne Europe. Cilj je projekta PhraConRep uspostaviti infrastrukturu za komparativna istraživanja frazemskih konstrukcija u jezicima srednje i istočne Europe.

³ Sketch engine korpusni je menadžer koji se može pronaći na sljedećoj poveznici: <https://www.sketchengine.eu/>

⁴ Online rječnik DWDS – Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache. <https://www.dwds.de/>

morfologija, značenje i semantičke restrikcije. U repozitoriju je funkcija frazemske konstrukcije opisana kao *blizina*, a lema je N'_{nom} an N'_{nom} . Pod kategorijom morfolo- gije nalazimo tumačenje da se prazna mjesta najčešće popunjavaju imenicama koje se ponavljaju, ali postoje i primjeri u kojima se pojavljuju pridjevi. Imenice se koriste bez člana i uvijek su u jednini. Imenice mogu označavati živo i neživo. Značenje je opisano kako slijedi: Ovu frazemsku konstrukciju koristimo kada se istoimeni objekti ili osobe nalaze u neposrednoj blizini ili kada su suočeni jedni s drugima. Iako istoimene imenice u konstruktu nose obilježje jednine, povezane prijedlogom, u pravilu je riječ o više istoimenih objekata – ili osoba – koji/koje pripadaju istoj značenjskoj kategoriji, npr. **Seite an Seite**: jedna osoba pored druge osobe ili više osoba na jednom mjestu, pri čemu **Seite** metonimijski stoji za kategoriju „osoba“. Dakako, moguće je da su uistinu u pitanju samo dvije osobe, a ne više njih, što vidi- mo u primjeru **Wange an Wange** (doslovni prijevod na hrvatski jezik glasio bi *obraz uz obraz*). U njemačkim primjerima uz imenice nije naveden određeni ili neodređe- ni član, uslijed čega imenice ne pokazuju obilježja padeža. Zbog toga se označavaju kao N'_{nom} an N'_{nom} . K tome nenavođenje člana uz imenicu implicira da su imenice istovremeno konkretne i apstraktne. Svrha je frazemske konstrukcije – kako je pri- kazano u repozitoriju projekta – prikazivanje neposredne prostorne blizine. Većina je frazemskih konstrukcija ovoga tipa idiomatična, pa se tako najčešće pojavljuju frazemske konstrukcije **Schulter an Schulter**, **Seite an Seite**, **Tür an Tür** i sl. No moguće je tvoriti i nove – neidiomatične – konstrukcije. Semantičke se restrikcije odnose na imenice koje mogu popuniti prazna mjesta u frazemskoj konstrukciji. U obzir dolaze imenice koje označavaju konkretne referente vanjskog svijeta koji se nalaze u neposrednoj blizini. Najčešće je uključeno više predmeta (ili osoba) koji imaju isti naziv. No nekad se odnosi uistinu samo na dva predmeta ili dvije osobe.

3. Metodologija

3.1. Cilj istraživanja i istraživačka pitanja

Glavni je cilj ovog istraživanja kontrastivna analiza njemačke nominalne redu- plikacije s prijedlogom „an“ te njezinih prijevodnih ekvivalenata u hrvatskom jezi- ku. Istraživačka su pitanja od kojih se polazi sljedeća:

1. Koje su najčešće realizacije njemačke frazemske konstrukcije N_i an N_j ?
2. Koji odnosi ekvivalencije prevladavaju između njemačke frazemske kon- strukcije N_i an N_j i njezinih prijevoda na hrvatski jezik?
3. Kako se najčešće realiziraju prijevodni ekvivalenti njemačke frazemske kon- strukcije N_i an N_j u hrvatskom jeziku?
4. Koji su primjeri njemačkih frazemskih konstrukcija metonimijski motivirani i utječe li metonimijska motiviranost na način kako se realiziraju prijevodni ekvivalenti?

5. Imaju li njemačke frazemske konstrukcije i njihovi hrvatski prijevodni ekvivalenti osim u repozitoriju opisane funkcije *prostorne blizine* još neku drugu funkciju ili značenje?

3.2. Korpus i metode analize

Polazište je za ekstrahiranje primjera za ovaj rad bio korpus iz COST-akcije PhraConRep, no kako broj primjera iz repozitorija – ukupno devet – kvantitativno nije reprezentativan za analizu, ekstrahirani su dodatni primjeri – njih 67 – strukture *N_i an N_j* iz 48 književnih djela na njemačkom jeziku (vidi Prilog 1). Birana su isključivo ona djela na njemačkom jeziku za koja postoje i prijevodi na hrvatski jezik. Odabir primjera iz književnih prijevoda jamči nepristranost prilikom analize. Ukupno je dakle obrađeno 76 frazemskih konstrukcija. Od toga svega su četiri primjera pronađena putem Sketch enginea (Open Subtitles 2018, parallel, German⁵) jer se nalaze i u repozitoriju projekta. Nakon ekstrakcije njemačkih primjera pristupilo se kontrastivnoj analizi hrvatskih prijevoda njemačkih frazemskih konstrukcija. U nastavku se prikazuju rezultati kvantitativne i kvalitativne analize. Rezultati kvantitativne analize pritom daju odgovore na prvo, drugo i treće istraživačko pitanje, dok rezultati kvalitativne analize odgovaraju na četvrto i peto istraživačko pitanje.

4. Rezultati

4.1. Rezultati kvantitativne analize

Kvantitativnom je analizom utvrđeno da se u korpusu najčešće pojavljuje njemačka frazemska konstrukcija *Seite an Seite* s 39 primjera (Tablica 1). Frazemska konstrukcija *Schulter an Schulter* broji deset primjera, dok su frazemske konstrukcije *Kopf an Kopf* i *Tür an Tür* zastupljene s po devet primjera. U tri primjera nalazimo frazemsku konstrukciju *Rücken an Rücken*, primjeri s po dvije frazemske konstrukcije su *Haus an Haus* i *Wange an Wange*. Pronađen je samo po jedan primjer frazemske konstrukcije *Baracke an Baracke* i *Po an Po*. U tablici 1 navedene su imenice koje, među ostalim, mogu popunjavati prazna mjesta konstrukcije, a to su: *Seite*, *Schulter*, *Kopf*, *Tür*, *Rücken*, *Haus*, *Wange*, *Baracke* i *Po*.⁶

⁵ https://app.sketchengine.eu/#dashboard?corpname=preloaded%2FOS_de

⁶ Doslovni prijevod imenica prema redoslijedu u tablici: 'strana', 'rame', 'glava', 'vrata', 'leda', 'kuća', 'obraz', 'baraka' i 'stražnjica'.

Tablica 1. Realizacije njemačke frazemske konstrukcije N_i an N_i u korpusu

Frazemska konstrukcija N_i an N_i	<i>f</i>	%	Idiomatičnost ⁷
<i>Seite an Seite</i>	39	51,32	+
<i>Schulter an Schulter</i>	10	13,17	+
<i>Kopf an Kopf</i>	9	11,84	+
<i>Tür an Tür</i>	9	11,84	+
<i>Rücken an Rücken</i>	3	3,94	-
<i>Haus an Haus</i>	2	2,63	-
<i>Wange an Wange</i>	2	2,63	-
<i>Baracke an Baracke</i>	1	1,315	-
<i>Po an Po</i>	1	1,315	-
UKUPNO:	76	100	

Kod njemačkih primjera koji su češće zastupljeni u korpusu evidentna je idiomatičnost, što potvrđuje i provjera u rječniku. Frazemske konstrukcije *Seite an Seite*, *Schulter an Schulter*, *Kopf an Kopf* i *Tür an Tür* pronalazimo kao sveze riječi prenesenog značenja u rječniku, shodno tome imaju svoju vlastitu natuknicu. Za ostale, neidiomatične, primjere ne nalazimo rječničku potvrdu.

U tablici 2 prikazana je učestalost idiomatičnih i neidiomatičnih frazemskih konstrukcija u korpusu.

Tablica 2. Učestalost idiomatičnih i neidiomatičnih frazemskih konstrukcija u korpusu

Frazemske konstrukcije	Broj primjera	%
<i>Idiomatične</i>	67	88,16
<i>Neidiomatične</i>	9	11,84
UKUPNO:	76	100

Analiza prijevodnih ekvivalenata (Tablica 3) pokazala je da unatoč tome što za njemačku frazemsku konstrukciju N_i an N_i i u hrvatskom jeziku postoje primjeri koji su potpuni ekvivalenti u strukturno-semantičkom smislu – u 7,89 % slučajeva u hrvatskom je prijevodu frazemska konstrukcija potpuno izostavljena i nije nadomještena ni opisnim prijevodom ili parafrazom, stoga nisu predmetom kvalitativne analize, ali ulaze u kvantitativnu analizu.

⁷ Provedena je provjera idiomatičnosti u DWDS rječniku: Deutsches digitales Wörterbuch der deutschen Sprache: <https://www.dwds.de/>

Tablica 3. Odnos ekvivalencije njemačke frazemske konstrukcije N_i an N_i i njezinih hrvatskih prijevoda

Njemačke frazemske konstrukcije	Broj primjera	%
<i>Izostavljene u hrvatskom prijevodu</i>	6	7,89
<i>Potpuna ekvivalencija</i>	39	51,32
<i>Djelomična ekvivalencija</i>	15	19,74
<i>Nulta ekvivalencija</i>	15	19,74
<i>Neprevedena frazemska konstrukcija</i>	1	1,31
UKUPNO:	76	100

U preostalih 70 njemačkih primjera 39 hrvatskih ekvivalenata (51,32 %) pojavljuje se u obliku frazemske konstrukcije s potpunom ekvivalencijom koje su na hrvatski prevedene kao frazemske konstrukcije, kod 15 primjera (19,74 %) utvrđena je djelomična ekvivalencija koja se temelji na strukturnoj *sličnosti* i semantičkoj ekvivalenciji, te se u 15 primjera (19,74 %) pojavljuje opisni prijevod ili parafraza, tj. nulta ekvivalencija (Tablica 3).

Iako 51,32 % prijevodnih ekvivalenata na hrvatski jezik čine frazemske konstrukcije potpune ekvivalencije, razvidno je da se u hrvatskim prijevodima često ne koristi isključivo jedna frazemska konstrukcija, već nalazimo nekoliko različitih (Tablica 3). Sve konstrukcije ove kategorije pripadaju tipu N_i an N_i . Najčešće se pojavljuju prijedlozi **uz**, **do**, **kraj** i **pod**. Odstupanje u prijedlogu, dakle u sidru konstrukcije, u hrvatskom jeziku – jer njemačka frazemska konstrukcija N_i an N_i predviđa samo jedan prijedlog – zanemarivo je i dopušta kategorizaciju primjera kao prijevoda potpune ekvivalencije. Tako se *Seite an Seite* prevodi s čak tri frazemske konstrukcije u hrvatskom jeziku: **rame uz rame**, **bok uz bok** i **ruku pod ruku**. *Schulter an Schulter* gotovo se u svim primjerima prevodi hrvatskom inačicom **rame uz rame**; samo se jednom prevodi opisno. *Kopf an Kopf* u šest od devet primjera prevodi se frazemskom konstrukcijom, ali riječ je o varijacijama konstrukcije, pa se tako pojavljuju **glava uz glavu**, **glavu uz glavu**, **glavom uz glavu**, **glava na glavi**, pa čak i francuska inačica *tête-à-tête*. K tome se u jednome prijevodu koristi čak i posve druga, ali prikladna, frazemska konstrukcija **rame uz rame**, koja također ima strukturu N_i prep. N_i ; uz ovaj varijetet frazemske konstrukcije pojavljuju se i dva opisna prijevoda i jedan prijevod u kojemu je frazemska konstrukcija izostavljena. *Tür an Tür* također ima svoj hrvatski ekvivalent u vidu frazemske konstrukcije; riječ je o varijacijama **vrata do vrata** i **vrata za vratima**, zastupljena su i dva opisna prijevoda. Kod ostalih, neidiomatičnih, primjera najčešće je riječ o doslovnom prijevodu frazemske konstrukcije, koja doduše i u hrvatskom jeziku ima strukturu N_i prep. N_i , npr. **kuća do kuće**, ali imenice nisu desemantizirane pa je značenje doslovno.

U tablici 4 (Dodatak A) prikazani su prijevodni ekvivalenti pojedine njemačke frazemske konstrukcije. Rezultati kvantitativne analize pokazali su da je frazemska konstrukcija *N_i an N_j* vrlo produktivna⁸, i u njemačkom jeziku i u hrvatskim prijevodnim ekvivalentima. Iako je korpus ovoga rada sa svega 76 primjera skroman, ekstrahirano je devet različitih frazemskih konstrukcija tipa *N_i an N_j*. Kod njemačkih je primjera nepromjenjivi dio konstrukcije – sidro – prijedlog *an*. Imenice su koje popunjavaju prazna mjesta identične, koriste se u jednini te nemaju obilježja padeža. Za razliku od njih ekvivalenti na hrvatskom jeziku imaju češće varijacije po pitanju sidra; ne temelje se samo na jednom prijedlogu, već na više njih. Hrvatski ekvivalenti k tome imaju obilježja padeža i upravo ta dekliniranost imenica doprinosi stvaranju varijacija frazemske konstrukcije.

4.2. Rezultati kvalitativne analize

Pri tumačenju funkcije frazemske konstrukcije *N_i an N_j* u okviru COST-projekta navedena je samo prostorna blizina. Mnogi primjeri iz korpusa ovoga rada, međutim, sugeriraju da se osim prostorne blizine iz frazemske konstrukcije mogu iščitati i emocionalna, mentalna ili ideološka bliskost, često i zajedništvo i pripadnost. Razlog je tomu metonimijska motiviranost konstrukcija⁹.

Figurativno značenje njemačkih primjera frazemske konstrukcije *N_i an N_j* proizlazi iz dvije stilske figure: iz metafore¹⁰ i metonimije¹¹, odnosno sinegdohe koja je potkategorija metonimije. Sve idiomatične frazemske konstrukcije (*Seite an Seite*, *Schulter an Schulter*, *Kopf an Kopf*, *Tür an Tür*) metonimijski su motivirane. Frazemska konstrukcija *Seite an Seite* čak je kompleksnija od konstrukcije *Schulter an Schulter* jer je riječ o metaftonimiji¹². Goossens (1990), tvorac termina *metaftonimija*, njome označava interakciju metafore i metonimije pri čemu nastaje jedno jezično ostvarenje.

⁸ Prema Ziemu (2018) ispunjenost praznih mjesta frazemske konstrukcije velikim brojem različitih leksema čini ju produktivnom, za razliku od poluproduktivnih konstrukcija, kada je broj leksema koji mogu popuniti prazna mjesta ograničen. Neproductivnom se smatra frazemska konstrukcija koja je ograničena na jedan leksem.

⁹ Kod nekih se primjera frazemska konstrukcija temelji na metonimiji; kod nekih je čak u pitanju metaftonimija.

¹⁰ Metafora (grč. μεταφορά: 'prijenos') figura riječi ili trop, neobično upotrijebljen izraz „prenesena“ značenja, zamjena za uobičajen izraz s kojim se nalazi u odnosu značenjske sličnosti. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/metafora>

¹¹ Metonimija (grč. μετωνυμία: 'zamjena imena'), u lingvistici i stilistici, termin za promjenu osnovnoga značenja riječi njezinom uporabom u prenesenom značenju koje se temelji na bliskosti (osobnoj, vremenskoj, prostornoj) dviju označenih pojavnosti. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/metonimija>

¹² Goossens (1990).

Tako u frazemskoj konstrukciji **Seite an Seite**¹³ bočna strana stoji za bočnu stranu osobe, što je metafora jer je riječ o značenjskoj sličnosti: *strana* nekog predmeta sugerira njegovu uspravnost, čvrstinu i visinu; uspravnost, čvrstina i visina predmeta uspoređuju se s uspravnosti, čvrstinom i visinom osobe. Nakon što smo putem metafore utvrdili da postoji sličnost između *strane* neživog predmeta i *strane* živog bića, uočavamo metonimiju, odnosno sinegdohu. *Strana* više ne predstavlja samo dio osobe, nego stoji za cijelu osobu, čime je ostvaren metonimijski ili sinegdohijski odnos. Zbog toga možemo zaključiti da je frazemska konstrukcija **Seite an Seite** nastala iz metaftonimije.

4.2.1. Frazemska konstrukcija **Seite an Seite**

Sva tri hrvatska ekvivalenta u primjerima (1b), (2b) i (3b) imaju strukturu *N_i prep. N_j*. Riječ je o apsolutnoj podudarnosti ili potpunoj strukturno-semantičkoj ekvivalenciji u odnosu na njemački primjer. S obzirom na to da su u hrvatskim ekvivalentima prazna mjesta većinom popunjena imenicama koje predstavljaju dijelove tijela koji metonimijski stoje za osobe, njihovom se uporabom sugerira da je riječ o neposrednoj prostornoj blizini.

(1a) *Vera und ich standen **Seite an Seite** am Kinderwagen, als uns auffiel, dass die Großmutter bereits einen Schritt zurückgetreten war.* (Alina Bronsky. *Der Zopf meiner Großmutter*)

(1b) *Vera i ja stajali smo **rame uz rame** kraj dječjih kolica kada smo primijetili da je baka već ustuknula.* (prev. Bojana Bajić, 2020)

(2a) *Ich öffnete. Was ich hinter der Türe fand, war ein einfaches und schönes Bild. Auf Teppichen am Boden fand ich zwei nackte Menschen liegen, die schöne Hermine und den schönen Pablo, **Seite an Seite**, tief schlafend, tief erschöpft vom Liebesspiel, das so unersättlich scheint und doch so schnell satt macht.* (Hermann Hesse. *Der Steppenwolf*)

(2b) *Otvorih. Ono što sam za vratima našao bila je jednostavna i lijepa slika. Na prostiračima na podu našaoh dvoje golih ljudi kako leže, lijepu Herminu i lijepoga Pabla, **bok uz bok**, duboko usnuli, duboko iznureni od ljubavne igre, koja se čini tako nezasićenom a ipak tako brzo zasiti.* (prev. Vera Čičin-Šain, 2003)

(3a) *Ich glaube, daß wir noch ein weiteres Stück Weges **Seite an Seite** bleiben können, nämlich indem wir den Staat auf einen der Sünde Rechnung tragen, zum Schutz gegen das Unrecht geschlossenen Gesellschaftsvertrag zurückführen und darin den Ursprung der herrschaftlichen Gewalt erblicken.* (Thomas Mann. *Der Zauberberg*)

¹³ Njem. *Seite* u kontekstu primjera ovoga korpusa znači 'bočna strana'.

(3b) *Mislim da možemo još jedan dio puta ići ruku pod ruku, naime da državu shvaćamo kao društveni ugovor koji vodi računa o grijehu i koji je sklopljen radi zaštite od nepravde, i da tu nalazimo začetak vladarske sile.* (prev. Zlatko Crnković, 1994)

U primjeru (4b) zadržana je frazemska struktura sa sidrom u vidu prijedloga, no prazna mjesta više nisu popunjena istim imenicama, dakle nije više riječ o nominalnoj reduplikaciji, već se na praznim mjestima nalaze različite zamjenice: jedno i drugo. Struktura je frazemske konstrukcije u tom slučaju *X₁ prep. X₂*.

(4a) *„Ich kann diese Rolle nicht mehr ertragen, diese Stille, diese Mauern und dieses Geflüster.“ „Ich bitte Sie, sprechen Sie leiser.“ „Dieses Geflüster ist schlimmer als die Stille. Diese Tage sind schlimmer als der Tod, den wir hier Seite an Seite durchleben, wie zwei Särge, die man in einem gefrorenen Garten vergräbt.“* (Sketch engine)

(4b) *„Dosta mi je ove uloge, tišine, zidova, šaptanja koje mi namećete.“ „Tiše, molim vas.“ „To šaptanje je gore od tišine koju mi namećete. Ti dani, gori od smrti, koje provodimo ovdje jedno uz drugo. Kao dva lijesa pokopana jedan uz drugi u okamenjenom vrtu.“* (Sketch engine)

U primjeru (5b) ekvivalent nije frazemska konstrukcija, već je riječ o slobodnom prijevodu koji se realizira prilogom *zajedno*. S obzirom na to da ovo nije izdvojen slučaj, već se takav prijevod ponavlja u nekoliko primjera u korpusu, može se primijetiti da uporaba priloga proširuje značenje prvobitne frazemske konstrukcije *N₁ an N₁*, čiju smo funkciju opisali kao prostornu blizinu, za još jedan aspekt, a to je emocionalna bliskost, zajedništvo i udruženost.

(5a) *Sie hatten beide keine Lust gehabt, sich an Lukas' Ratschlag zu halten und auch diesen Abend wieder im Restaurant des Hotels zu verbringen. Seite an Seite hatten sie die Gegend rund um das „China World“ erkundet und bald das Restaurant „Asian Star“ entdeckt, das mit Spezialitäten aus dem ganzen Kontinent lockte.* (Sophie Berg. *Liebe im Gepäck*)

(5b) *Nisu se željeli pridržavati Lukasovog savjeta te i ovu večer provesti u hotelskom restoranu. Zajedno su proučili područje oko „China Worlda“ i uskoro otkrili restoran „Asian Star“ koji je mamio specijalitetima sa svih kontinenata.* (prev. Marina Butković, 2008)

4.2.2. Frazemska konstrukcija *Schulter an Schulter*

Frazemska konstrukcija *Schulter an Schulter* također je metonimijski motivirana: dio tijela, rame, stoji za cijelu osobu. U primjeru (6b) prijevodni je ekvivalent također frazemska konstrukcija koja se realizira kao *rame uz rame*. Takva je potpuna

ekvivalencija inače rijetka, no kod ove frazemske konstrukcije *N_i an N_j*, barem kad se uspoređuju njemačke i hrvatske frazemske konstrukcije, učestala je. Već se iz primjera (1a), (2a) i (3a) dalo zaključiti da je u pravilu riječ o prikazu prostorne blizine, kada se na praznom mjestu frazemske konstrukcije nađe imenica koja označava dio tijela. Konkretnost dijela tijela omogućuje realizaciju konkretnosti prostornog aspekta.

(6a) *Er nahm seine kleine goldene Brille ab und reichte sie Momo hinüber, die sie sich aufsetzte. Zuerst war da wieder der Wirbel aus Farben und Formen, der sie schwindelig machte wie beim ersten Mal. Aber diesmal ging es bald vorüber. Nach einer kleinen Weile schon hatten sich ihre Augen auf die Allsicht eingestellt. Und nun sah sie das Heer der Belagerer! **Schulter an Schulter** standen die grauen Herren in einer unabsehbar langen Reihe nebeneinander. Sie standen nicht nur vor der Niemals-Gasse, sondern weiter noch, immer weiter in einem großen Kreis, der sich durch den Stadtteil mit den schneeweißen Häusern zog und dessen Mittelpunkt das Nirgend-Haus war.* (Michael Ende. Momo)

(6b) *On skide svoje male zlatne naočale i pruži ih preko stola Momi, koja ih nataknu na nos. U prvi mah je opet vidjela kovitlac boja i oblika od kojeg joj se zavrtjelo u glavi kao i prvi put. Ali sada je brzo prošlo. Poslije kratkog vremena njene se oči navikoše na svevid. I tad vidje vojsku opsadnika! **Rame uz rame** stajala su siva gospoda jedan kraj drugog u nepregledno dugu redu. Nisu stajali samo pred ulicom Nikad nego još dalje, sve dalje u velikom krugu koji se protezao kroz gradsku četvrt sa snježnobijelim kućama, čije je središte bila kuća Nigdje.* (prev. Zoran Vučić, 2005)

Tek jedan među njemačkim primjerima za **Schulter an Schulter** nije ekvivalent u vidu frazemske konstrukcije. U (7b) nalazimo poprilično slobodan prijevod frazemske konstrukcije u obliku priloga **tijesno**, koji također označava prostornu blizinu.

(7a) *Bald war ein Vordringen durch die breiten Straßen infolge der dichten Menschenmenge, die **Schulter an Schulter** gepreßt, in wilder Aufregung durcheinanderwogte, ein Ding der Unmöglichkeit, und er beschloß daher, die Jodenbuurt als Verbindungsgasse zu benutzen.* (Gustav Meyrink. Das grüne Gesicht)

(7b) *Uskoro je postalo nemoguće dalje se probijati širokim ulicama kroz uskomješanu masu **tijesno** zbijenih i vrlo uzbuđenih ljudi, pa je odlučio poći prečicom kroz Židovsku četvrt.* (prev. Damjan Lalović, 2008)

4.2.3. Frazemska konstrukcija **Kopf an Kopf**

Primjeri (9b) i (10b) metonimijski su uvjetovani. **Kopf** ili **glava** kao dio tijela stoje za cijelo živo biće. Realiziraju se u vidu frazemske konstrukcije **N^r prep. N^r**, s tim da 237

je uočljiva varijacija u uporabi padeža kod imenica, što u hrvatskom jeziku nije neuobičajeno. Sva tri hrvatska ekvivalenta imaju značenje prostorne blizine. Primjeri (8b) i (9b) imaju strukturu frazemske konstrukcije *N_i prep. N_j*, dok se u primjeru (10b) umjesto frazemske konstrukcije pojavljuje slobodni prijevod u vidu priloga *usporado* koji također ima prostorno značenje.

(8a) *Nach dem Abendessen bei Kerzenlicht schleppten sie Decken und Kissen an Deck und lagen dann da, drei Männer, **Kopf an Kopf**, wie ein dreizackiger Stern.* (Nina George. *Das Lavendelzimmer*)

(8b) *Poslije večere uz svijeće dovukli su na palubu pokrivače i jastuke te legli, tri muškarca, **glava uz glavu**, kao trokraka zvijezda.* (prev. Branka Grubić, 2015)

(9a) *Während er dies dachte, lag nebenan, quasi **Kopf an Kopf** mit ihm und nur durch eine dünne Spanplatte, die den Pensionsräumen als Trennwand diente, separiert, ein junger Mann, der, ebenfalls scharf nachdenkend, in Habitus und Contenance Engelhardt nicht unähnlich war, dessen Gedanken sich augenblicklich aber nicht um einen möglichen Krieg zwischen dem Deutschen Reich und Großbritannien drehten, sondern um Würzpaste.* (Christian Kracht. *Imperium*)

(9b) *Dok se on tako prepustio tim mislima, pokraj njega, gotovo **glavu uz glavu**, odijeljen tek tankom ivericom što je služila kao zid između pansionerskih soba, jedan je mladić ležao sam, jednako duboko razmišljajući, po habitusu i držanju veoma nalik Engelhardt, no njegove se misli u tom času nisu vrtjele oko mogućeg rata između Njemačkog Carstva i Velike Britanije, nego oko kvasnog namaza.* (prev. Nataša Medved, 2016)

(10a) *Seine Lordschaft bemerkte es und stutzte; seine Worte konnten dieses rasche Erröten nicht ausgelöst haben. Denn an der Geschichte, wie zwei Pferde bei einem Rennen lange Zeit **Kopf an Kopf** lagen, um dann doch von einem Außenseiter geschlagen zu werden, gab es nichts zu erröten.* (Sophia Farago. *Hochzeit in St. George*)

(10b) *Njegovo Lordstvo to primijeti i zapne; njegove riječi nisu mogle izazvati to iznenadno crvenilo. Jer u priči kako su dva konja na utrkama dugo trčala **usporado**, a potom ih je ipak pobijedio neki treći, nije bilo ničega zbog čega bi se trebalo crvenjeti.* (prev. Nikolina Palašić, 2007)

4.2.4. Frazemska konstrukcija *Tür an Tür*

I ova frazemska konstrukcija metonimijski je motivirana. *Tür* odnosno *vrata* stoje za cijeli objekt: kuću, stan, građevinu. Iako primjeri (11b) i (12b) imaju različitu strukturu – kod primjera (11b) riječ je o strukturi frazemske konstrukcije *N⁷ prep.*

N', dok je u primjeru (12b) u pitanju opisni prijevod u vidu sveze riječi *prvi susjedi* – funkcija im je prostorna blizina.

(11a) „Pferde als Ausgleich zu Ihrer Arbeit mit Toten und Mördern“, Sander betrachtete sie prüfend, als sei er sich noch nicht ganz im Klaren darüber, wie er sie einschätzen sollte. „Genau“, Pia lächelte zurück. „Ich lebe mit meinen Pferden **Tür an Tür**.“ „Sie leben mit Ihren Pferden **Tür an Tür**?“, fragte Sander. (Nele Neuhaus. *Mordsfreunde*)

(11b) „Konji kao kompenzacija za vaš rad sa smrću i mrtvacima.“ Gledao ju je ispitivački, kao da još nije posve načisto kako je treba procijeniti. „Točno“, uzvratila Pia sa smiješkom. „Živim **vrata do vrata** sa svojim konjima.“ „Živite **vrata do vrata** sa svojim konjima?“, upita Sander. (prev. Rajna Golubić, 2012)

(12a) „Sie sind hier falsch, ganz falsch. Ich kannte die kaum.“ „Sie haben **Tür an Tür** mit ihnen gelebt. Sie haben mit angesehen, wie Wendisch Bruch zu einem Geisterdorf wurde. Sie müssen doch etwas gehört haben. Dorfklatsch. Dummes Gerede. Irgendetwas!“ (Elisabeth Herrmann. *Das Dorf der Mörder*)

(12b) „U krivu ste, posve ste u krivu. Jedva da sam ih poznavala.“ „Bili su vam **prvi susjedi**. Gledali ste kako se Wendisch Bruch pretvara u selo duhova. Nešto ste morali čuti. Seoski trač. Naklapanja. Bilo što!“ (prev. Dalibor Joler, 2014)

U primjeru (13b) nije utvrđena frazemska konstrukcija, već opisni prijevod u vidu priloga *zajedno*. Upravo značenje toga priloga proširuje funkciju prostorne blizine za aspekt zajedništva i bliskosti.

(13a) Oh Schatz, du siehst großartig aus. Nach all den Jahren, in denen wir **Tür an Tür** arbeiten, fragte ich mich immer, wie es wohl sein würde. Nun werde ich es herausfinden. (Sketch engine)

(13b) Draga, odlično izgledaš. Nakon svih godina koliko radimo **zajedno** pitao sam se kako bi to bilo. Sad ću saznati. (Sketch engine)

4.2.5. Frazemske konstrukcije **Rücken an Rücken**, **Wange an Wange** i **Po an Po**

Kako je uočeno ranije, kod frazemskih konstrukcija koje imaju na praznom mjestu imenicu koja označava dio tijela – osim imenice **Schulter**, hrv. **rame**, tako i u ovim primjerima (14b – 17b) značenje frazemske konstrukcije nije metonimijski motivirano. Te nominalne reduplikacije imaju funkciju neposredne prostorne blizine, gdje su dijelovi tijela čak u doticaju. To se odnosi i na primjere koji su opisno prevedeni na hrvatski, npr. **Wange an Wange**, što se realizira kao sveza riječi *pri-ljubljenih obraza*.

(14a) *Margarete drehte sich auf die Seite, **Rücken an Rücken, Po an Po** mit Henner.* (Bernhard Schlink. *Das Wochenende*)

(14b) *Margarete se okrenula na bok, **leđa uz leđa, guzu uz guzu** s Hennerom.* (prev. Štefica Martić, 2011)

(15a) ***Rücken an Rücken** mit dem Kutscher, die Beine vom Wagen hängend, von den Passanten mit verwunderter Teilnahme betrachtet, schwankend und nickend im Halbschlaf und unter den Stößen des Gefährtes, zog er dahin, stieg ab beim Bahnübergänge, gab Geld hin, ohne zu sehen, wie viel und wie wenig, und hastete kopfüber die Wegschleife hinan.* (Thomas Mann. *Der Zauberberg*)

(15b) *Vozio se tako **naslonjen leđima** na kočijaševa leđa, noge su mu visjele iz kola, a prolaznici su ga motrili u čudu kako se ljulja i klima glavom u polusnu od drmusanja kola.* (prev. Zlatko Crnković, 1994)

(16a) *Mit brechenden Augen sah noch K., wie die Herren, nahe vor sein Gesicht, **Wange an Wange** aneinandergelehnt, die Entscheidung beobachteten.* (Franz Kafka. *Der Prozess*)

(16b) *Očima što su se gasile K. još vidje kako gospoda, **priljubljenih obraza**, pred samim njegovim licem promatraju konačnu odluku.* (prev. Zlatko Crnković, 1997)

(17a) *Und die Wunde im Rücken fing Gregor wie neu zu schmerzen an, wenn Mutter und Schwester, nachdem sie den Vater zu Bett gebracht hatten, nun zurückkehrten, die Arbeit liegen ließen, nahe zusammenrückten, schon **Wange an Wange** saßen; wenn jetzt die Mutter, auf Gregors Zimmer zeigend, sagte: »Mach' dort die Tür zu, Grete,« und wenn nun Gregor wieder im Dunkel war, während nebenan die Frauen ihre Tränen vermischten oder gar tränenlos den Tisch anstarrten.* (Franz Kafka. *Die Verwandlung*)

(17b) *Rana u leđima počela je iznova boljeti Gregora kad bi se majka i sestra, smjestivši oca u postelju, vratile u sobu i primakle se jedna drugoj, **obraz uz obraz**, ostavljajući neobavljen posao, te bi majka rekla pokazujući na Gregorovu sobu: »Daj zatvori ta vrata, Greta.« – i Gregor bi ostao sam u mraku dok su u susjednoj sobi žene plakale tako da su im se suze miješale, ili su čak bez suza buljile u stol.* (prev. Zlatko Crnković, 2017)

4.2.6. Frazemske konstrukcije **Haus an Haus** i **Baracke an Baracke**

Primjeri (18a/b) i (19a/b) nisu metonimijski motivirane frazemske konstrukcije. Riječ je o nominalnim reduplikacijama kod kojih N_i označava konkretne objekte, te se i u njemačkoj i hrvatskoj frazemskoj konstrukciji pojavljuju imenice **kuća** i **baraka**. Kako te imenice nisu desemantizirane, same po sebi uključuju i prostornu komponentu, i ovdje označavaju neposrednu prostornu blizinu.

(18a) *In der Gerbergasse wohnten **Haus an Haus** lauter gute, solide Altbürger, Leute mit eigenen Häusern, eigenen Kirchplätzen und eigenen Gärten, die sich hinterwärts in Terrassen steil bergan zogen und deren Zäune an den Anno siebzig errichteten, mit gelbem Ginster bewachsenen Bahndamm stießen.* (Hermann Hesse. *Unterm Rad*)

(18b) *U kožarskoj ulici, stanovali su u **kući do kuće** sve samo dobri, solidni starogradani, ljudi s vlastitim kućama, vlastitim mjestima u crkvi i vlastitim vrtovima koji su se straga nastavljali u strme uzbrdne terase i čiji su plotovi graničili sa željezničkim nasipom izgrađenim anno sedamdesetih i obraslim žutom brnistrom.* (prev. Anđelka Rudić, Truda Stamač, 2011)

(19a) *Ich versuchte es wirklich, schaute auf eine Baracke, schloß die Augen und reihte **Baracke an Baracke**.* (Bernhard Schlink. *Der Vorleser*)

(19b) *Uistinu sam pokušavao, pogleda uprtog u jednu od baraka, zatvorio sam oči i nizao **baraku do barake**.* (prev. Zlatko Crnković, 2009)

5. Zaključak

Njemačka frazemska konstrukcija *N₁ an N₁* nominalna je reduplikacijska struktura koja se u korpusu ovoga rada najčešće realizira kao: **Seite an Seite, Schulter an Schulter, Kopf an Kopf i Tür an Tür**, što je u skladu s nalazima Ziemu (2018). Između navedene njemačke frazemske konstrukcije i njezinih prijevodnih realizacija na hrvatskom jeziku u najvećoj su mjeri utvrđeni odnosi potpune strukturno-semantičke ekvivalencije tj. prijevodni se ekvivalenti pojavljuju kao nominalne reduplikacije tipa *N₁ prep. N₁*, ili pak kao djelomični ekvivalenti koji zadržavaju strukturu frazemske konstrukcije, ali se prazna mjesta popunjavaju drugim vrstama riječi (*X₁ prep. X₂*), npr. *jedan uz drugog, jedno uz drugo, jedno pokraj drugog* i dr.

Frazemske konstrukcije iz ovoga korpusa – **Seite an Seite, Schulter an Schulter, Kopf an Kopf i Tür an Tür** – k tome su metonimijski motivirane i visoko idiomatične, te ih kao sveze riječi nalazimo u rječniku. Može se zaključiti da je u primjerima ovoga korpusa metonimijska motiviranost ujedno najvjerojatnije i temelj koji omogućava idiomatiziranje frazemske konstrukcije, ili ju barem olakšava, a njihov je značenjski aspekt prema Ziemu (2018) intenzivirajući.

S obzirom na to da je ova frazemska konstrukcija vrlo produktivna u oba jezika, utvrđen je i određen broj primjera (11,82 %) koji nisu metonimijski motivirani, te su prazna mjesta u konstrukciji popunjena imenicama koje su konkretni – doslovni – objekti i koji se najčešće doslovno prevode. Takav je primjer **Haus an Haus, Rücken an Rücken** i dr. Zadržana je struktura frazemske konstrukcije, ali imenice nisu desemantizirane. Takvi se primjeri zbog svoje strukture nominalne reduplikacije, ali i značenjske doslovnosti lako prevode. K tome ovi primjeri prema Ziemovom (2018)

tumačenju odražavaju kvantitativni ili kontinuativni aspekt značenja: niže se nepoznati broj kuća (kontinuativnost); jedna se leđa naslanjaju na druga (kvantitativnost).

Iako su polazište ovoga rada primjeri njemačke frazemske konstrukcije N_i an N_i koja označava prostornu blizinu, hrvatski prijevodni ekvivalenti tipa N_i prep. N_i osim neposredne prostorne blizine, u primjerima s djelomičnom – strukturnom – ekvivalencijom tipa X_i prep. X_2 kao i kod opisnih primjera pokazuju i proširenje značenjskog aspekta prostorne blizine aspektom mentalne, emocionalne, ideološke bliskosti ili zajedništva i pripadnosti, što frazemsku konstrukciju čini semantički višeslojnom.

U skladu sa Ziemom (2018) može se zaključiti: što su semantička i leksička ograničenja po pitanju popunjavanja praznih mjesta u frazemačkoj konstrukciji veća, to je njihova idiomatičnost veća, a produktivnost je manja. Ta se konstatacija svakako može potvrditi u slučaju hrvatskih frazemskih konstrukcija potpune, strukturno-semantičke, ekvivalencije. Za razliku od toga kod primjera djelomične ekvivalencije tipa X_i prep. X_2 ili kod opisnih prijevoda čak se može uočiti veća produktivnost i raznolikost u realizaciji frazemske konstrukcije. Razlog je tomu vjerojatno što dio njemačkih frazemskih konstrukcija tipa N_i an N_i osim prostorne podrazumijeva i inu blizinu, dok u hrvatskom jeziku uporaba frazemske konstrukcije N_i prep. N_i nužno ne pretpostavlja prošireno značenje – i prostornu blizinu i emocionalnu blizinu ili pripadnost. Prevoditelji stoga često rabe alternativne frazemske konstrukcije tipa X_i prep. X_2 , dakle konstrukte djelomične ekvivalencije, jer oni olakšavaju semantičko proširenje. Svakako bi bilo preporučljivo u budućim istraživanjima veću pozornost posvetiti upravo primjerima djelomične ekvivalencije koji zbog svoje semantičke višeslojnosti predstavljaju plodno područje istraživanja.

Literatura

- Burger, Harald. 2015. *Phraseologie – Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. Berlin: Erich Schmidt.
- Croft, William; Cruse, D. Allan. 2004. *Cognitive Linguistics*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511803864>
- Dobrovol'skij, Dmitrij. 2011. Phraseologie und Konstruktionsgrammatik. U Lasch, Alexander; Ziem, Alexander (ur.), *Konstruktionsgrammatik III Aktuelle Fragen und Lösungsansätze*, 110–130. Tübingen: Stauffenburg.
- Dobrovol'skij, Dmitrij. 2022. Deutsche Phrasem-Konstruktion [X hin, X her] in kontrastiver Sicht: eine korpusbasierte Analyse. U Mellado Blanco, Carmen; Mollica, Fabio; Schafroth, Elmar (ur.), *Konstruktionen zwischen Lexikon und Grammatik. Phrasem-Konstruktionen monolingual, bilingual und multilingual*, 227–245. Berlin: De Gruyter.
- Dobrovol'skij, Dmitrij; Piirainen, Elisabeth. 2005. *Figurative language: Cross-cultural and cross-linguistic perspectives*. Amsterdam: Elsevier. <https://doi.org/10.1515/9783110702538>

- Dobrovol'skij, Dmitrij; Mellado Blanco, Carmen. 2021. Von Jahr zu Jahr: Das Pattern [von Xsg zu Xsg] und seine Entsprechungen im Russischen und Spanischen: Eine Korpusstudie. *Aussiger Beiträge* 15. 113–138.
- Đurčo, Peter. 2024. Phrasemkonstruktionen. Klassifikation und Methodik der Extraktion von Daten aus Korpora. U Braxatorisova, Anita (ur.), *Synsemantika in Phrasemkonstruktionen im Deutschen und in anderen Sprachen. Jubiläumsfestschrift zu Ehren von Professor Peter Đurčo*, 13–30. Logos.
- Fillmore, Charles; Kay, Paul; O'Connor, Mary C. 1988. Regularity and idiomaticity in grammatical constructions: the case of let alone. *Language* 64. 501–538. <https://doi.org/10.2307/414531>
- Fleischer, Wolfgang. 1997. *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Niemeyer. <https://doi.org/10.1515/9783110947625>
- Goldberg, Adele E. 2005. *Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language*. New York: Oxford University Press. <http://dx.doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199268511.001.0001>
- Goossens, Louis. 1990. Metaphtonymy: The interaction of metaphor and metonymy in expressions for linguistic action. *Cognitive Linguistics* 1. 323–340. <https://doi.org/10.1515/cogl.1990.1.3.323>
- Häusermann, Jürgen. 1977. *Phraseologie. Hauptprobleme der deutschen Phraseologie auf der Basis sowjetischer Forschungsergebnisse*. Tübingen: Niemeyer. <https://doi.org/10.1515/9783111343495>
- Ilić, Kristina; Papišta, Žolt; Vujčić, Nikola. 2024. Fragen über Fragen: Die deutsche Phrasemkonstruktion [N1 über N1] und ihre Entsprechungen im Serbischen. U Braxatorisova, Anita (ur.), *Synsemantika in Phrasemkonstruktionen im Deutschen und in anderen Sprachen. Jubiläumsfestschrift zu Ehren von Professor Peter Đurčo*, 183–211. Logos.
- Karabalić, Vladimir; Schlund, Katrin. 2025. I TO MI JE NEK- N! Klasifikacija i prijevod frazemskih konstrukcija s evaluativnim značenjem. *Jezikoslovlje* 26(2). 175–206. <https://doi.org/10.29162/jez.2025.7>
- Kay, Paul; Fillmore, Charles J. 1999. Grammatical Constructions and Linguistic Generalizations: The What's X Doing Y? Construction. *Language* 75(1). 1–33. <http://dx.doi.org/10.1353/lan.1999.0033>
- Mellado Blanco, Carmen. 2022. Phraseology, patterns and Construction Grammar. An introduction. U Mellado Blanco, Carmen (ur.), *Productive Patterns in Phraseology and Construction Grammar. A Multilingual Approach*, 1–25. Berlin: De Gruyter. https://doi.org/10.1515/9783110520569?urlappend=%3Futm_source%3Dresearchgate.net%26utm_medium%3Darticle
- Mellado Blanco, Carmen. 2023. From idioms to semi-schematic constructions and vice versa. The case of [a un paso de X]. U Hennecke, Inga; Wiesinger, Evelyn (ur.), *Constructions in Spanish*, 103–128. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/cal.34?locatt=mode:legacy>
- Mellado Blanco, Carmen; Mollica, Fabio; Schafroth, Elmar. 2022. Phrasem-Konstruktionen in der heutigen Forschung: ein Überblick. U Mellado Blanco, Carmen; Mollica, Fabio; Schafroth, Elmar (ur.), *Konstruktionen zwischen Lexikon und Grammatik. Phrasem-Konstruktionen monolingual, bilingual und multilingual*, 1–18. Berlin: De Gruyter. <https://doi.org/10.5209/rfal.91342>
- Menac, Antica. 2007. *Hrvatska frazeologija*. Zagreb: Knjigra.

- Omazić, Marija. 2008. Processing of idioms and idiom modifications: A view from cognitive linguistics. U Granger, Sylviane; Meunier, Fanny (ur.), *Phraseology: an interdisciplinary perspective*, 67–80. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. <http://dx.doi.org/10.1075/z.139.09oma>
- Pavlova, Anna. 2020. Und ob es Phraseologie ist! U Engel, Christine; Pohlan, Irina; Walter, Stephan (ur.), *Russland übersetzen / Russia in Translation / Россия в переводе. Festschrift für Birgit Menzel*, 117–132. Berlin: Frank & Timme.
- Schlund, Katrin; Pavlova, Anna. 2024. Core and boundaries of the notion of phraseme construction. *Quaderns de Filologia: Estudis Lingüístics* XXIX. 23–46. doi:10.7203/QF.29.28715
- Taylor, John R. 2015. Cognitive Linguistics. U Allan, Keith (ur.), *The Routledge Handbook of Linguistics*, 455–469. New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315718453>
- Ziem, Alexander. 2018. Tag für Tag Arbeit über Arbeit: Konstruktionsgrammatische Zugänge zu Reduplikationsstrukturen im Deutschen. U Steyer, Kathrin (ur.), *Sprachliche Verfestigung: Wortverbindungen, Muster, Phrasemkonstruktionen*, 25–48. Gunter Narr Verlag. <http://dx.doi.org/10.24053/9783823392163>

Dodatak A. Tablica 4. Prijevodni ekvivalenti pojedinih njemačkih frazemskih konstrukcija

Njemačka frazemska konstrukcija N_f an N_i	Hrvatski frazemski ekvivalenti N_f prep. N_i	Konstrukcije s djelomičnom (strukturnom) ekvivalencijom X_f prep. X_i	Opisni prijevodi	Izostavljeno	Neprevedena frazemska konstrukcija
Seite an Seite (39)	rame uz rame (9) bok uz bok (1) ruku pod ruku (1)	jedno pokraj drugoga (2) jedno uz drugo (4) jedan do drugoga (1) jedni kraj drugih (1) jedno kraj drugoga (1) jedan kraj drugoga (1) jedan uz drugoga (4) jedan pokraj drugoga (1)	zajedničkim snagama (1) kraj tebe (1) zajedno (3) sa strane (1) posve uz njega (1) zajedno s/sa (2)	(5)	
Schulter an Schulter (10)	rame uz rame (9)		tijesno (1)		
Kopf an Kopf (9)	glava na glavi (1) glava uz glavu (1) glavu uz glavu (1) tête-à-tête (1) glavom uz glavu (1) rame uz rame (1)		usporedo (1) masovno (1)	(1)	
Tür an Tür (9)	vrata do vrata (5) vrata za vratima (1)		zajedno (1) prvi susjedi (1)		Tür an Tür (1)
Rücken an Rücken (3)	leđa uz leđa (2)		naslonjen leđima (1)		
Haus an Haus (2)	kuća za kućom (1) kuća do kuće (1)				
Wange an Wange (2)	obraz uz obraz (1)				
Baracke an Baracke (1)	baraka do barake (1)		priljubljenih obraza (1)		
Po an Po (1)	guza uz guzu (1)				

Dodatak B. Korpus njemačkih književnih djela

Berg, Sophia: Liebe im Gepäck
Bronsky, Alina: Der Zopf meiner Großmutter
Courths-Mahler, Hedwig: Da sah er eine blonde Frau
Courths-Mahler, Hedwig: Diana – die junge Herrin von Dorneck
Courths-Mahler, Hedwig: Die Herrin von Armada
Courths-Mahler, Hedwig: Feenhände
Ende, Michael: Momo
Farago, Sophia: Hochzeit in St. George
Funke, Cornelia: Drachenreitet
Funke, Cornelia: Herr der Diebe
Funke, Cornelia: Reckless, steinernes Fleisch
Funke, Cornelia: Tintenblut
Funke, Cornelia: Tintenherz
Funke, Cornelia: Tintentod
George, Nina: Das Lavendelzimmer
Herrmann, Elisabeth: Das Kindermädchen
Herrmann, Elisabeth: Der Schneegänger
Herrmann, Elisabeth: Das Dorf der Mörder
Hesse, Hermann: Der Steppenwolf
Hesse, Hermann: Die Kunst des Müßiggangs
Hesse, Hermann: Narziss und Goldmund
Hesse, Hermann: Unterm Rad
Jelinek, Elfriede: Liebhaberinnen
Kafka, Franz: Amerika
Kafka, Franz: Der Prozess
Kafka, Franz: Die Verwandlung
Kracht, Christian: Imperium

Kurthy von, Ildiko: Herzsprung
Link, Charlotte: Die Betrogene
Mann, Thomas: Buddenbrooks
Mann, Thomas: Der Zauberberg
May, Karl: Die Sklavenkarawane
Meyrink, Gustav: Das grüne Gesicht
Meyrink, Gustav: Walpurgisnacht
Mora, Terezia: Alle Tage
Neuhaus, Nele: Mordsfreunde
Peetz, Monika: Die Dienstagsfrauen
Pötzsch, Oliver: Der Hexer und die Henkerstochter
Pötzsch, Oliver: Die Henkerstochter und der schwarze Mönch
Pötzsch, Oliver: Die Henkerstochter und der Teufel von Bamberg
Sartorius, Joachim: Die Prinzeninseln
Schlink, Bernhard: Das Wochenende
Schlink, Bernhard: Der Vorleser
Schlink, Bernhard: Liebesfluchten
Schneider, Robert: Schlafes Bruder
Timur, Vermes: Er ist wieder da
Zeh, Jul: Nullzeit
Zweig, Stefan: Die Welt von gestern

THE GERMAN PHRASEME CONSTRUCTION *N₁ an N₁* AND ITS TRANSLATION EQUIVALENTS IN THE CROATIAN LANGUAGE

Phraseme constructions constitute a specific and still insufficiently researched sub-category of phraseologisms (Ziem 2018). They are defined as idiomatic combinations of words consisting of a lexical anchor and variable slots, whose meaning is holistic while their structure is syntactically stable. The main aim of this paper, which arises from the PhraConRep project, is to provide a contrastive analysis of the German nominal reduplicative construction *N₁ an N₁* and its translation equivalents in Croatian in order to determine the structural and semantic features of this phraseme construction in both languages. The corpus analysis (N = 76), largely extracted from 48 German literary works and their Croatian translations, has shown that the most frequently attested realizations of the German construction *N₁ an N₁* are *Seite an Seite*, *Schulter an Schulter*, *Kopf an Kopf*, and *Tür an Tür*, which is consistent with previous research. In the majority of cases, full structural-semantic equivalence was established, with Croatian equivalents occurring as nominal reduplications of the type *N₁ prep. N₁* or as partial equivalents that retain the constructional pattern but fill the variable slots with other word classes (*X₁ prep. X₂*). The analyzed constructions are predominantly metonymically motivated and highly idiomatic. Their dominant semantic aspect is intensifying. At the same time, 11.82% of the examples show no metonymic motivation (e.g., *Haus an Haus*, *Rücken an Rücken*), in which the nouns retain their literal meaning. Such examples reflect quantitative or continuative aspects and are easier to translate due to their semantic transparency. The results confirm that greater semantic and lexical restrictions increase idiomaticity but reduce productivity. While full equivalence displays less variability, cases of partial equivalence and descriptive translations in Croatian show greater productivity and semantic extension, particularly toward aspects of mental, emotional, and ideological closeness, thereby confirming the construction as semantically multilayered.

Keywords: phraseme construction, contrastive analysis, idiomaticity, equivalence

Adrese autorica:

Manuela Karlak

Filozofski fakultet

HR – 31 000 Osijek, Lorenza Jägera 9

mkarlak@ffos.hr

Snježana Babić

Filozofski fakultet

HR – 31 000 Osijek, Lorenza Jägera 9

snjezana.babic@ffos.hr